

Številka zadeve: U-I-294/12**Datum odločbe:** 10. 6. 2015**Področje:** Duševno zdravje

Izrek: Tretji stavek drugega odstavka in tretji stavek tretjega odstavka 74. člena Zakona o duševnem zdravju (Uradni list RS, št. 77/08) se razveljavita. Razveljavitev začne učinkovati eno leto po objavi te odločbe v Uradnem listu Republike Slovenije. Do drugačne zakonske ureditve oziroma najkasneje do izteka roka iz prejšnje točke mora biti zagotovljena sodna kontrola odvzema prostosti osebam, ki jim je odvzeta poslovna sposobnost. Oseba, ki ji je odvzeta poslovna sposobnost, se sprejme v varovani oddelek socialnovarstvenega zavoda s privolitvijo njenega zakonitega zastopnika. V osmih dneh po njenem sprejemu v varovani oddelek mora dati socialnovarstveni zavod sodišču predlog po postopku iz 75. člena Zakona o duševnem zdravju. V primerih, v katerih so bile osebe, ki jim je odvzeta poslovna sposobnost, v varovane oddelke sprejete na podlagi ureditve iz 1. točke izreka te odločbe in so v njih na dan objave te odločbe, mora dati socialnovarstveni zavod sodišču predlog po postopku iz 75. člena Zakona o duševnem zdravju v 30 dneh po objavi te odločbe v Uradnem listu Republike Slovenije.

Dodatno: Odgovor DZ in mnenje vlade**Odločitev:** 8:0 (soglasno)

SAMO ZA: Miroslav Mozetič, Mitja Deisinger, Dunja Jadek Pensa, Marta Klampfer, Etelka Korpič – Horvat, Ernest Petrič, Jasna Pogačar, Jadranka Sovdat.

Izločeni: /

POVZETEK ZADEVE:

Z oskrbo v varovanem oddelku socialnovarstvenega zavoda se posamezniku z duševno motnjo zagotavlja zdravstveno varstvo in socialnovarstvena skrb. Ureditev postopka sprejema posameznika z duševno motnjo, ki mu je odvzeta poslovna sposobnost, v varovani oddelek posega v njegovo pravico do osebne svobode iz prvega odstavka 19. člena Ustave. Privolitev v sprejem v varovani oddelek in odpust iz njega namreč namesto njega da njegov zakoniti zastopnik (skrbnik). Po drugem odstavku 19. člena Ustave je poseg v osebno svobodo dopusten le v primerih in po postopku, ki ga določa zakon. Ker zakon v prvem odstavku 74. člena Zakona o duševnem zdravju opredeljuje (vsebinske) pogoje za sprejem osebe v varovani oddelek, je prvi zahtevi za ustavno dopustnost odvzema prostosti posamezniku z duševno motnjo zadoščeno. Drugi zahtevi, po kateri sme do odvzema prostosti priti le po postopku, določenem z zakonom, pa izpodbijana ureditev ne zadosti. Da bi lahko šteli, da je postopek sprejema osebe, ki ji je odvzeta poslovna sposobnost, v varovani oddelek socialnovarstvenega zavoda urejen ustavno skladno, bi ji ta moral zagotavljati ustavno procesna jamstva, ki izhajajo iz 22. člena Ustave. Teh izpodbijana ureditev ne zagotavlja, saj osebo, ki ji je odvzeta poslovna sposobnost, v celoti izključuje iz sodelovanja v postopku. Okoliščina odvzete poslovne sposobnosti zakonodajalca ne odvezuje od urejanja njenega položaja in pravic na način, ki bi ji omogočal v največji mogoči meri samostojno uveljavljati in varovati človekove pravice. K temu ga posebej zavezuje prvi odstavek 52. člena Ustave in Konvencija o varstvu invalidov. DZ in vlada menita, da je izpodbijana ureditev ustrezna in da ne posega protiustavno v zadevne pravice.

EKONOMSKA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	Nerazporejeno				

Ekonomska dimenzija ni podana, ker gre zgolj za vprašanje oblastvenega posega v osebno svobodo.

DRUŽBENA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	Nerazporejeno				

Družbena dimenzija ni podana, ker zgolj za vprašanje oblastvenega posega v osebno svobodo posameznika.

AVTORITARNA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	S				PS
ZA: Mozetič, Deisinger, Jadek Pensa, Klampfer, Korpič – Horvat, Petrič, Pogačar, Sovdat	1	1			

Odločba:

V tem primeru je podana avtoritarna dimenzija, ker gre za vprašanje oblastvenega posega v osebno svobodo posameznika v obliki zagotavljanja procesnega varstva posameznika in njegove možnosti za udeležbo v postopku, v katerem se odloča o njegovi namestitvi na posebnem oddelku socialno-varstvenega zavoda. Odločba sodišča izrazito zavaruje pravico do osebne svobode posameznika, ki ima kljub odvzeti poslovni sposobnosti ter predstavljanju po zastopniku pravico sodelovati v postopku in podati svojo privolitev za namestitev v obsegu, kolikor zmore. Tudi razveljavitev zakonskih določb ter začasna uveljavitev naknadnega sodnega nadzora, dokler zakonodajalec ne odpravi ustavne pomanjkljivosti, kažeta na to, da gre za **pozicijo 1**.

Nasprotna odločitev:

Nasprotna odločitev bi pomenila, da Zakon ostane v veljavi, obstoječi sistem pa bi bil potrjen. **Pozicija 5**.

MEDNARODNA PRAVNA VPETOST (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno-NC)		
Odločitev in sodniki ZA	4	Mednarodno pravo (Konvencija o invalidih), EKČP in sodna praksa ESČP so bili nosilni argumenti za sprejeto odločitev.

NAKLONJENOST VLADI (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno - NC)		
Odločitev in sodniki ZA	1	Izrecno odloči drugače, kot sledi iz mnenja vlade.

NAKLONJENOST DZ (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno - NC)		
Odločitev in sodniki ZA	1	Izrecno odloči drugače, kot sledi iz odgovora DZ.